

ROLANDAS VIČYS

leškojimai ir sprendimai atkuriant paviršius

Restauruojant kūrinius dažnai susiduriama su problemomis, skatinančiomis ieškoti naujų sprendimų. Viena tokių – įvairių paviršių atkūrimas. Ne visada įmanoma tai padaryti iš tos pačios medžiagos, iš kurios pagamintas eksponatas. Tokia situacija susiklostė restauruojant medinį portsigarą (inv. Nr. MLLM 114854) iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus. Portsigaras – plokščia metalinė, odinė, medinė ar iš kitokios medžiagos pagaminta kišeninė dėžutė papirosams, cigaretėms arba cigarams laikyti. Minėtas eksponatas yra iš muziejininko, diplomato Petro Babicko (1903–1991) kolekcijos. P. Babickas buvo keliautojas iš pašaukimo, tad jo sukauptiems daiktams teko patirti įvairių klajonių, kol 2014 m. sausio pabaigoje jie atkeliavo į Maironio lietuvių literatūros muziejų. Skirtingų klimato sąlygų poveikiams meno kūriniams reikalinga restauracija.

Reikšminiai žodžiai: medinis portsigaras, Petro Babicko kolekcija, Vilniaus legendos motyvas, paviršiaus tekstūra, *Paraloid B72*, mediniai vyriai.

Eksponato būklė prieš restauravimą

Portsigaras pagamintas iš medienos (spėjama, raudonmedžio). Ji tvirta, patamsėjusi. Eksponatas iš dviejų dalių (dėžutė ir dangtelis), sujungtų mediniais vyriais su vielutėmis. Medinė vyrių dalis suskilusi, perlūžusi. Vielutės taip pat perlūžusios, be to, surūdijusios ir trapios. Dangtelio viršus ir dėžutės apačia pažeista medienos kenkėjų, matyti kelios jų landos. Pažeidimų vietose mediena netolygiai suplonėjusi. Dėžutės dešiniajame šone trūksta fragmento. Kampai ir paviršius apsitrynę, apibraižyti. Ant dangtelio viršaus nupiešti Vilniaus legendos motyvai – Gedimino pilis ir staugiantis vilkas. Dėžutė padengta lako sluoksniu, kuris pageltęs ir vietomis nusitrynęs. Paviršius padengtas dulkėmis ir nešvarumais.

Medinis portsigaras prieš restauravimą.

MLLM 114854.
Fot. V. Šileikienė

Ekspionato restauravimo eiga

Prieš restauraciją buvo nuspręsta nuo dėžutės demontuoti dangtelį ir vyrius, pagaminti trūkstamas detales ir naujus vyrius, atkurti paviršiaus netektis, pašalinti nešvarumus, suploninti seno lako sluoksnį ir padengti paviršių apsaugine danga.

Iš pradžių atsargiai išardyti mediniai dėžutės vyriai, išimta plona, surūdijusi, sulūžinėjusi vielutė. Iš liepos medienos ruošinio išdrožtas ir priklijuotas dėžutės dešiniajame šone trūkstamas fragmentas. Ankstesnės

Medinis portsigaras
restauravimo metu.
Atkurtos trūkstamos
medienos dalys,
gruntuotos paviršiaus
netekčių vietas.

Fot. V. Šileikienė

Medinis portsigaras restauravimo metu. Gruntuotos paviršiaus netekčių vietas.

Fot. V. Šileikienė

—

Medinis portsigaras po restauracijos.

Fot. V. Šileikienė

medinės vyrių detalės dėl sutrūkinėjimų, įskilimų, nuolūžių tolesniam naudojimui buvo nebetinkamos, tad išdrožtos analogiškos naujos detalės. Gaminant portsigarą vyrių detalės prie dangtelio buvo pritvirtintos mediniais kaišteliais, todėl ir naujosios detalės pritvirtintos tokiu pat būdu. Klijuojant pasitelktas polimeras *Paraloid B72* („Kremer Pigmente“ tūtelė).

Reikėjo apsispręsti, ką naudoti atkuriant medienos paviršiaus dėžutės išorinėje pusėje netekčių vietas. Vienas iš pasirinkimų – polietilenglikolio

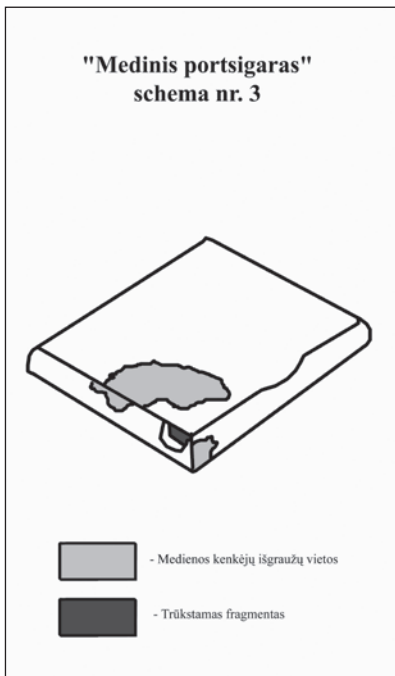
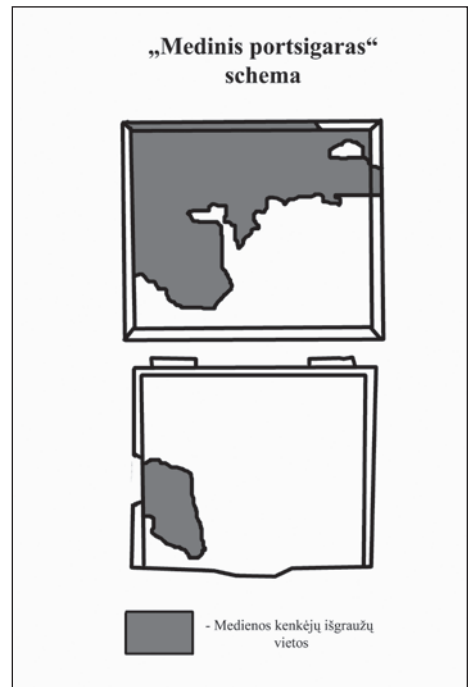
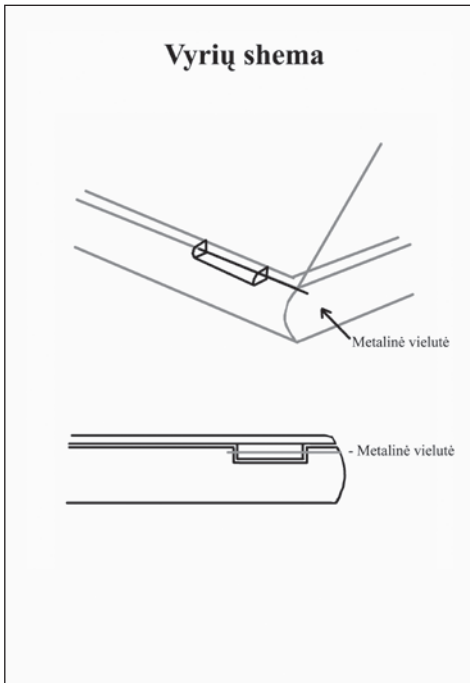
Medinio portsigaro apačia
po restauracijos.

Fot. V. Šileikienė

—
Medinis portsigaras po
restauracijos.

Fot. V. Šileikienė

R. Vičio schemas

(PEG) su medžio miltais masė. Šis variantas atmetas, nes taip restauruotas paviršius spalviškai būtų skyręsis nuo autentiškojo – atkurtoji vieta būtų buvusi tamsesnė ir kitokios spalvos. Kitas variantas – polimero *Paraloid B82* 20 % tirpalo masė su medienos miltais. Pastarasis taip pat atmetas, nes išgraužos buvo gana negilios, todėl šių masę būtų buvę sudėtinga padengti, o dėl plono sluoksnio tokia danga būtų buvusi pernelyg trapi. Be to, šis pasirinkimas netiko ir dėl spalvos bei paviršiaus tekstūros. Spalvą būtų buvę sunku tonuoti ir padaryti identišką autentiškai (dėl pačios užpildymo masės spalvos). Atkurtos vietos būtų buvusios šiurkštesnės ir kitokios tekstūros nei portsigaro paviršius. Mintį atkurti paviršių iš medienos ruošinio taip pat teko atmesti, nes atkuriamasis sluoksnis buvo per plonas, o netekčių pagrindas nelygus, taigi, būtų buvę sudėtinga padaryti, kad paviršius priglustų prie atkurtojo sluoksnio.

Įvertinus bandymų rezultatus, apsispręsta netektis užpildyti restauraciniu gruntu: 10 % odos klėjai, užpildas kreida su medienos miltais. Atkurtos vietos tekstūra labai panaši į originalų portsigaro paviršių. Gruntuotos vietos tonuotos tol, kol gauta autentiškam paviršiui tapati spalva.

Medienos išgraužos, į kurias reikėjo įterpti restauracinio grunto, vatos tamponėliais suvilgytos etilo alkoholiu ir įklįjintos šiltais 2 % odos klėjais (su keliais lašais antiseptiko *P3-triquart*) – kad gruntas geriau sukibtų su pagrindu.

Netekčių vietos užpildytos restauraciniu gruntu (10 % odos klėjai ir kreida su medžio miltais). Užpildui išdžiūvus šios vietos padengtos restauraciniu gruntu be medžio miltų. Gruntuotas paviršius lygintas skalpeliu ir vatos tamponėliais, sudrėkintais distiliuotu vandeniu.

Nešvarumai nuo portsigaro paviršiaus iš pradžių šalinti sausu tepuku, po to vatos tamponėliais, suvilgytais etilo alkoholio ir distiliuoto vandens (santykiu 1:1) mišiniu, į kurį buvo įlašinti keli lašai glicerolio ir antiseptiko *P3-triquart*. Storas pageltęs lako sluoksnis plonintas etilo alkoholio, acetono ir terpentino mišiniu (santykiu 1:1:1) suvilgytais vatos tamponėliais. Po šios procedūros jis tapo šviesesnis ir tolygesnis.

Restauracinis gruntas prisotintas retušiniu laku (damaros lakas ir terpentinas santykiu 1:4).

Retušavimui naudoti nuriebalinti aliejiniai dažai. Iš pradžių grunto paviršius tonuotas, po to retušuotas. Retušuotos vietos padengtos retušiniu laku (damaros lakas ir terpentinas santykiu 1:4).

Paviršius padengtas apsaugine danga iš damaros lako (30 %) ir terpentino mišinio (santykiu 1:1).

Išvados

Restauruojant šiuo metu Maironio lietuvių literatūros muziejuje saugomą portsigarą iš muziejininko, diplomato Petro Babicko kolekcijos, buvo išdrožtas trūkstamas fragmentas, pagaminti nauji vyriai, nuvalyti nešvarumai, suplonintas senas pageltęs lako sluoksnis, medienos paviršiaus netektys atkurtos restauraciniu gruntu, sumaišytu su medžio miltais, ir retušuotos. Paviršius padengtas apsaugine danga. Po restauracijos eksponatas įgavo ekspozicinį vaizdą.

Literatūra ir šaltiniai

1. Gudzevičius A., *Senovinių baldų restauratoriaus įžvalgos*, Vilnius: Dizaino studija DABA EXPO, 2009.

2. Bagdzevičienė J., Kruopaitė L., *Pigmentai ir dažikliai restauruojant kultūros vertybes*, Vilnius: Savastis, 2005.
3. Kruopaitė L., „Medinių polichromuotų skulptūrų pažeidimas ir restauravimas“, *Muziejinių eksponatų priežiūra, II dalis: Meno kūrinių restauravimo etiniai ir estetiniai principai*, [straipsnių rinkinys], Vilnius, 2009, p. 168–194.
4. Lukšėnienė J., Makuška R., „Polimerinių medžiagų struktūra, klasifikacija ir senėjimas“, *Muziejinių ekponatų priežiūra, II dalis: Meno kūrinių restauravimo etiniai ir estetiniai principai*, [straipsnių rinkinys], Vilnius, 2009, p. 208–237.
5. Internetinis žodynas „Zodziai.lt“, <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Portsigaras&wid=15788> (žiūrėta 2017-05-26).

Restoring the Surfaces: Research and Solutions

ROLANDAS VIČYS

When restoring artworks restorer faces various issues that encourage searching for new solutions. Restoration of various surfaces is among such issues. Sometimes exhibit cannot be restored with same material it was made of.

To illustrate with an example – a wooden cigarette case from Maironis Lithuanian Literature Museum. The cigarette case is a flat pocket box made of metal, leather, and wood for carrying cigarettes or cigars. Exhibit came from the collection of museologist and diplomat Petras Babickas (1903–1903).

Exhibit is of two parts – a box and a cover. The top of the cover and the bottom of the box were damaged by wood pests. Wood was unevenly flattened on damaged areas. A fragment on the right side of the box was missing. The most difficult task was to restore the damaged surface. Decision on how to restore the surface had to be taken. After several tests the most suitable material was selected. During the restoration, the missing fragment was carved out, new hinges were made, dirt was washed out, old gelatinous layer of lacquer was flattened, and wood loss was recovered with a restorative primer consisting wood flour. Surface was coated with protective coating. As a result exhibit regained presentable look.